

преследване, дори уволнение от служба. Но той знае, че тази трѣбва да бѣде неговата отлика от другитѣ. Който се е заелъ да разбива цѣлина, трѣбва прѣвъ да си счупи оралото; който е решилъ да се бори съ лошото, съ низкото, съ поквареното въ живота, трѣбва самъ да стане негова първа жертва.

Ето, тъмна нощъ е надъ насъ. Звездица пробие съ трептящи лъчи мрака и загасне. Следъ нея трепне втора, трета... Хиляди блѣснатъ и загаснатъ. Нѣкаква невидима ръка ги сграбчва отъ небосклона и ги запокитва въ бездната на мрака. Но догде изгинатъ и сетнитѣ, слънцето показва царственъ ликъ и въдворява день надъ земята. На тоя день искатъ да бѣдатъ предвестници нашитѣ читалищни деятели, деня на своя измѣненъ, претрадалъ народъ. Какво, че сами нѣма да го дочакатъ? Нали други ще го видятъ и, като го видятъ, ще поменатъ и тѣхъ съ топло братско слово? Истинскиятъ воинъ не мисли за жертвата, която ще даде, а за победата, която ще изтрѣгне съ тая жертва. А читалищнитѣ деятели сж истинскитѣ воини на мирния трудъ, на духовния и на стопанския напредѣкъ.

Така сж постѣпвали и нашитѣ дейци отъ епохата на българското възраждане. Тѣ добре сж знаели, че синове, които всичко взематъ отъ своя народъ, а нищо не му даватъ, сѣкатъ дѣнера, надъ който сж се извишили. И тѣ сж вършили всичко, само и само да запазятъ тоя дѣнеръ. Сжщото вършатъ днесъ и читалищнитѣ деятели. Затова ги виждаме навредъ: и на сцената като актьори, и въ пѣвческитѣ хорове, и въ читалнята като четци и библиотекари, и въ салонитѣ за народни четения ту като сказчици, ту като слушатели. Когато нѣма другъ повещъ отъ тѣхъ да каже на населението последната дума по нѣкой въпросъ, читалищнитѣ деятели струватъ това. Но намѣри ли се такъвъ, веднага отстѣпватъ мѣстото си нему. Народътъ трѣбва да се научи да уважава своитѣ първи синове, и затова тѣ първи му даватъ примѣръ на почитъ и на преклонение предъ по-преднитѣ отъ тѣхъ.

Като нашитѣ възрожденци и нашитѣ читалищни деятели сж голѣми ревнители на книгата. Не зная, какво би станало съ нея, ако тия деятели не бѣха увеличили броя на читалищата. Наистина, тя още не се дири твърде много и отъ самитѣ читалища, заставени да задоволятъ други свои по-неотложни нужди, но, все пакъ, можемъ ли си представи, колко чужда у дома си би била тя, ако не намираше поне сто-тица купувачи между тѣхъ. А каква сума се хвърля всѣкигодишно, ще се види на друго мѣсто. За всѣки случай, по нѣколко милиона лева иждивяватъ читалищата за българската книга. Нищо е нагледъ, но пакъ е нѣщо въ сжщностъ. Най-малко, нашитѣ читалища държатъ единствени връзката между българския народъ и писателя. И ако дѣлото на последния почва все повече и повече да се тачи, това до голѣма степенъ, да не кажа изключително, се дължи на читалищата. Чрезъ тѣхъ народътъ се опозна и съ своитѣ учени. Упознаха се и тѣ съ него. И днесъ народъ и духовни водачи не сж нѣщо отчуждено, нѣщо изолирано. Тѣ вече почватъ не само да се познаватъ, но и да се обичатъ. А не е далечъ времето, когато ще бѣдатъ готови да се жертвуватъ единъ за другъ. Миналото нѣма да се повтори вече. Народътъ разбра чрезъ читалището, че той не е и не бива да бѣде плячка на честолюбци, които знаятъ само да го ласкаятъ, докато го направятъ орджие на своитѣ неуравновесени амбиции. Той иска да знае истината за всичко, колкото горчива и да е тя. И готовъ е да слуша за своитѣ недостатѣци тѣй,